

hogy a 7—8 hetesekből vagy a tépett libákból mikor és mennyit adjanak a tömőknek. Ezzel az irányítással a vágás szervezettségét kívánja biztosítani.

A nagy libamáj kialakulásának kérdése még ma is sokakat foglalkoztat. Sokan kísérleteztek tömőgépek szerkesztésével is, hogy e fásasztó munkát könnyebbé és alkalmassá tegyék nagyüzemi használatra. Labádi János, az üzem műszaki osztályvezetője még 1954-ben egy villanymotor-meghajtású, tolócsiga-adagolóval ellátott tömőgépet szerkesztett, melyet a baromfiipar az 1956. évi élelmiszeripari kiállításon be is mutatott. E gép szellemes megoldása a tolócsiga, amely megtalálható a később szerkesztett „Gödöllői” és egy francia cég tömőgépénél is. (55. sz. kép.) 1976 óta olyan tömőgépet is használnak, amelyik kukoricadara és szemeskukorica-keveréket juttat be a libák nyelőcsővébe. Ezeket a tömőgépeket villanymotor hajtja, az adagolóselepet lábbal szabályozzák. Ez a fajta tömőgép Kiskunfélegyházáról jutott el Orosházára.

6. Tollpiac

A baromfiipiac mellett jelentős volt Orosházán még a tollpiac is, amelynek alapját a nagy számban tartott liba és kacsza adta. Ezeket az állatokat nemcsak a húzáért tartották, de számításba vették a két- vagy háromszori tépés hozamát is. Bár a libatoll egy részét a családok főleg a főlnövekedő lányok részére visszatartották, még így is jutott belőle bőven a piacra. Ezt megállapíthatjuk abból is, hogy Orosházán a 30-as években 5 tollkereskedő dolgozott: Dénes Sándor, Kemény Jenő, Kohn Farkas, Róth András, Weinberger Imre. Orosházán nagy raktáraik voltak, és legtöbbjük a kiskunfélegyházi Switzer Lajos tollnagykereskedőtől, vagy a pesti tollkereskedőktől kapott hitelt. Saját piaci vásárlásaikon kívül megbízottakkal is vásároltatták a tollat. Ezek többsége az üzletelni szerető cigányokból került ki. Az orosházi lakosok zöme nem vállalkozott erre a munkára, szégyellte a batyut a hátára venni, s az utcákon és tanyák között kiabálni: „toll van-e eladó”.

A szegényebb ember a piacon adta el a tollat, míg a tehetősebbek otthon bocsátották áruba, mert a toll piacra szállítását rangon alulinak tartották.

A tollas kofák nem a legjobb hírben állottak, könnyen becsaphatták az eladót, a legváltozatosabb módon. A megbízottak még a gazdájukon is igyekeztek túltenni, amikor súlypáttal (bárium-szulfát), ezzel a tapadós nehéz anyaggal növelték a toll súlyát. Természetesen a nagykereskedőnek is megvoltak a maga receptjei a gyenge minőségű tollnak a jó minőségű tollba való bekeveréséhez és értékesítéséhez.

Dénes Sándor a baromfiipiac mellett lévő Külley-ház pincéjében vásárolt, Kemény Jenőnek a Vörösmarty M. u.-ban volt az üzlete. Az üzlet felszerelése volt: egy mérleg, egy fiók a falon és néhány tollaszák a falifogason. A két tollkereskedő a libanevelőkön és házaló kofákon kívül vásárolt még tollat a kis és nagy baromfikereskedőktől is. Hetenként a mezőtúri, a békéscsabai és környező községek piacaira is elment.

Kemény Jenőnek két helyen is volt tollraktára. Két tollkeverő férfit és 2—3 tollválogató asszonyt foglalkoztatott állandó munkásként. A nyár végén és ősszel 6—7 asszony dolgozott náluk. Keverték, válogatták és szedték zsákokba a tollat. Tevékenységét azzal is bővítette, hogy a 20-as évek végén egy kézi hajtású pelyhezőgépet vásárolt a toll osztályozása céljából. Néhány évvel később már villanymotorral hajtott gépet is beállított.

A bálázott tollat a 20-as években lovas kocsival, később gépkocsival szállították Hódmezővásárhelyre és Szegedre. A 30-as években már önállóan szállított tollat Németországba. Rajta kívül még Dénes Sándor is exportált.

A munkásoknak munkaruhájuk nem volt. A munka befejeztével cirokseprűvel seperték le egymás ruháját, ezért meglátszott rajtuk, hogy hol dolgoztak.

A tollkereskedők jövedelmét nehéz volt követni. Egy idős munkás, aki 1927-től 44-ig egyfolytában egy munkahelyen dolgozott, úgy számolgatta, hogy a toll értékének 40—50%-a lehetett a haszon.

Az államosítás után tollat csak a földművesszövetkezet vásárolt. Központi felvásárlóhelye az egykori Külley-ház pincéjében volt. (Ez a ház az 1800-as évek elején épült, s uradalmi tisztalakás volt. Bajcsy-Zs. u. 1. sz. alatt állott. 1979-ben lebontották.) Nagy boltozott pincéjében több vagon tollat tárolhattak. (56. sz. kép.) Az itt összegyűjtött tollat a budapesti, később a Kecskeménten működő tollfeldolgozó vállalathoz szállították.

1978 óta több tollexportáló cég (tsz és külkereskedelmi vállalat) működik. Az áfész felvásárlói önállósították magukat, a tollat megveszik a libanevelőktől, sőt újabban a termelőszövetkezetekből is, és annak a cégnek adják el, amelyik legtöbbet fizet. Nincs már kiabálós kofa a tanyákon. Azok gyermekei most nagy, nyugati gyártmányú, utánfutóval ellátott gépkocsikkal bonyolítják le az üzletet. A tollkereskedés ma is jól jövedelmező foglalkozásnak bizonyul.

7. Tojáspiac

Orosházán a tojáspiac a múlt század második felétől kezd jelentőssé válni. A tojáspiacot két helyen tartották: a nagyobbat a baromfipiacon, a kisebbet pedig a tejpiacon. Az előzőnél a tenyésztők egy tételben adták el a tojásokat, míg az utóbbinál darabonként árulták. A gyalogosok *garabolyban*, vesszőből font kézikasban, vagy nagyobb kétfülű kasban, a tanyasiak általában lovas kocsival vitték be a tojást. Rossz utakon a tojások könnyen törtek, ezért a kasban pelyva vagy szalma közé rakták.

Piaci átvételkor a szalmával nem sokat törődtek, szórták le a földre, és sok helyen bokáig jártak benne. (15 sz. kép.) Piac végére annyi gyűlt össze, hogy az utcaseprők tűzrevalónak vitték haza.

A múlt század 80-as, 90-es éveiben vásárolt tojásokat a kereskedők hordókba rakták. Erre a célra 150—200 literes, fából készült hordókat használtak. A piac kezdetekor a hordók alját szalmával *megágyaszták*, s erre tették rá az első sor tojást, majd vékony réteg szalmával fedték. Ezután ismét tojás és szalma került